

SLOVO ÚVODEM

prof. MUDr. Štěpán Svačina, DrSc., MBA
předseda ČLS JEP

Vážení novináři a zástupci široké veřejnosti, dostáváte letošní třetí vydání newsletteru shrnujícího aktivity České lékařské společnosti JEP. Upozorňuje jak na proběhlé, tak na chystané tiskové konference a diskusní Cluby Jana Evangelisty Purkyně. K záznamům těch starších se můžete díky připojeným odkazům kdykoli vrátit a hledat v nich témata pro svou práci. Významnou událostí bylo v září udělování cen za nejlepší publikace minulého roku 2024 konané v Senátu Parlamentu ČR pod záštitou senátora MUDr. Romana Krause – významného českého politika a lékaře, který zaštiťoval tuto zářijovou slavnost v Senátu pravidelně. Toto setkání s ním bylo dokumentováno na mnoha fotografiích – s panem senátorem bohužel posledních. Nedávno náhle zemřel. Čest jeho památce. Těšíme se na setkání s Vámi na některé z plánovaných listopadových a prosincových akcí.

POZVÁNÍ NA NADCHÁZEJÍCÍ TISKOVOU KONFERENCI

České společnosti refrakční a kataraktové chirurgie ČLS JEP

Věděli jste, že 29. listopadu uplyne 75 let od první implantace umělé nitrooční čočky? Její vynález je nerozlučně spjat s anglickým oftalmologem Sirem Nicholasem Haroldem Ridleyem.

Během druhé světové války doktor Ridley ošetřoval piloty britského Královského letectva s poraněním očí. Tehdy si všiml, že když se jim do očí dostaly úlomky akrylového plastu z krytů kokpitů letadel, nevyvolalo to zánětlivou reakci, jako tomu bylo v případě skleněných střepeň. To ho

vedlo k myšlence používat umělé nitrooční čočky vyrobené ze stejného materiálu k léčbě šedého zákalu – katarakty.

Česká společnost refrakční a kataraktové chirurgie ČLS JEP pořádá u příležitosti tohoto výročí **27. listopadu od 10 hod. v Lékařském domě v Praze tiskovou konferenci**, na které představí mj. moderní metodu implantace tzv. torické nitrooční čočky k odstranění katarakty a astigmatismu současně.

Tiskovou konferenci můžete 27. listopadu od 10:00 hod. sledovat nově i on-line:

www.purkynka.online

AKTUALITA

Slavnostní předávání ocenění ČLS JEP v Senátu Parlamentu ČR

V okouzujícím prostředí sály tereny Valdštejnského paláce se dne 30. září pod záštitou předsedy Výboru pro zdravotnictví Senátu Parlamentu ČR MUDr. Romana Krause uskutečnilo tradiční slavnostní předávání ocenění České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně a jejího Purkyňova nadačního fondu.

Předsednictvo ČLS JEP udělilo ceny za nejlepší publikace uplynulého roku:

- 1. místo **Lékové interakce** (1. díl) autora Josefa Suchopára.
- 2.–3. místo **Neonatologie** (3. vydání) autorů Jana Janoty a Zdeňka Straňáka.
- 2.–3. místo **Péče o pacienty po ukončení kurativní onkologické léčby** autorů Marka Svobody a Jany Halámkové.

Z článků, které do publikační soutěže přihlašovaly stejně jako knihy odborné společnosti ČLS JEP, zvítězila původní vědecká práce Martina Balíka a kol. uveřejněná v prestižním časopisu Intensive Care Medicine. Jedná se o první intervenční multicentrickou studii svého druhu plně realizovanou v České republice, řešící zásadní otázku vhodnosti léčby častých arytmogenních problémů kriticky nemocných a srovnávající odlišné léčebné postupy.

Zlatou pamětní medaili ČLS JEP obdrželi:

doc. MUDr. Věra Vávrová, DrSc., která zasvětila život výzkumu a léčbě cystické fibrózy u dětí,
prof. MUDr. Jan Wechsler, CSc., jedna z nejvýraznějších osobností současné evropské chirurgie,

prof. RNDr. Pavel Anzenbacher, DrSc., který se celoživotně věnuje studiu metabolismu léčiv a cizorodých látek,

prof. MUDr. Luboš Petruželka, CSc., významný onkolog, za jehož dlouholetého působení bylo dosaženo pokroku, který „udělal z tohoto oboru radostnější disciplínu, než bývala“.

Čestná členství ČLS JEP obdrželi:

prof. MUDr. Pavel Ševčík, CSc., velmi aktivně publikující autor z oboru intenzivní medicíny, anesteziologie a léčby bolesti,

prof. MUDr. Milan Macek jr., DrSc., syn průkopníka lékařské genetiky a prenatální genetické diagnostiky v Československu a jeho pokračovatel v čele Ústavu biologie a lékařské genetiky 2. lékařské fakulty UK v Praze.

Purkyňův nadační fond ocenil mladé naděje české medicíny za nejlepší publikované články roku 2023 v impaktovaných časopisech:

z **interních oborů** Janu Jarošovou a kol. z IKEM, Praha,

z **teoretických oborů** Anetu Prokopcovou z Revmatologického ústavu v Praze.

Záznam ke zhlédnutí

www.youtube.com/watch?v=nkOyX-Og1rc

TISKOVÁ KONFERENCE

Populační pilotní program screeningu výdutě břišní aorty v ČR

Výduť břišní aorty (aneuryzma abdominální aorty) se v populaci vyskytuje u 5 až 7 procent osob starších 60 let, u mužů 4násobně častěji než u žen. Riziko významně zvyšuje kouření stejně jako vysoký krevní tlak či ateroskleróza. Více ohroženi jsou i lidé, u kterých se výduť břišní aorty vyskytuje v rodině.

Při průtoku krve se aorta postižená výdutí postupně rozšiřuje, až nakonec může prasknout, což je provázeno masivním vnitřním krvácením ohrožujícím život. „*Přitom se jedná o postižení, které se dá včas poměrně snadno a bezbolestně diagnostikovat ultrazvukovým vyšetřením, které nezabere více než 15 minut a díky němuž včas poznáme, zda pacient tuto ‚tikající bombu‘ v břiše má, nebo nemá,*“ uvedla 25. září na tiskové konferenci České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně **doc. MUDr. Debora Karetová, CSc.**, předsedkyně **České angiologické společnosti ČLS JEP**.

„*Dosavadní absenci aktivního vyhledávání výdutě břišní aorty v populaci lze považovat za určitý hendikep českého zdravotnictví a dluh vůči našim spoluobčanům,*“ zdůraznil **prof. MUDr. Martin Köcher, Ph.D.**, předseda **České společnosti intervenční radiologie ČLS JEP**. „*Program screeningu výdutě břišní aorty přitom v některých státech Evropské unie úspěšně probíhá již řadu let a bez jakýchkoli pochybností byla prokázána jeho efektivita.*“

Populačního screeningu výdutě břišní aorty nyní dočkají i čeští občané, konkrétně ti nejohroženější, tedy muži starší 65 let. S nabídkou účasti ve screeningu je osloví jejich praktičtí lékaři při pravidelných preventivních prohlídkách. „*Podle našich výpočtů by nový populační screening mohl snížit počet úmrtí v důsledku prasknutí nediodagnostikované výdutě břišní aorty o více než čtvrtinu,*“ uvedl **PhDr. Karel Hejduk**, vedoucí Národního screeningového centra ČR. Na pilotním programu populačního screeningu se podílejí Česká angiologická společnost ČLS JEP, Česká radiologická společnost ČLS JEP, Česká společnost intervenční radiologie ČLS JEP, Česká společnost kardiovaskulární chirurgie ČLS JEP, Sdružení praktických lékařů ČR a Národní screeningové centrum ČR.

Záznam ke zhlédnutí

www.cls.cz/videoarchiv/tiskova-konference-cls-jep-ze-dne-25-zari-2024-populacni-program-screeningu-vydu-te-brisni-aorty-13337

TISKOVÁ KONFERENCE

Žilní trombóza může vzniknout v každém věku, častěji se však vyskytuje u starších

Světový den trombózy připadá pravidelně na 13. října, výroční den narození německého lékaře prof. Rudolfa Ludwiga Karla Virchowa (1821–1902). Právě on jako první definoval tři základní patofyziologické faktory podílející se na vzniku trombózy, které se dodnes označují jako tzv. Virchowova triáda:

1. poškození cévní stěny (endotelu),
2. zpomalení proudu krve (stáza),
3. zvýšená srážlivost krve (hyperkoagulační stav).

Pokud se vlivem uvedených faktorů vytvoří uvnitř cévy krevní sraženina (trombus), která se odloučí od cévní stěny a uvolní se do krevního oběhu, stává se z ní embolus (neboli tzv. vmetek),

který je příčinou závažných stavů ohrožujících život. Jestliže se trombus, ze kterého pochází, nacházel v tepně, kterou proudí okysličená krev od srdce dále do těla, může ucpat některou z užších cév a způsobit infarkt myokardu nebo cévní mozkovou příhodu. V případě žilní trombózy cestuje uvolněný vmetek z širokých žil dolních končetin do plic, kde ucpání oběhu způsobí plicní embolii.

„Každý ze tří faktorů Virchowovy triády může být aktivován získanými nebo vrozenými rizikovými faktory,“ uvedl na tiskové konferenci ČLS JEP 9. října prim. **MUDr. Jaromír Gumulec**, předseda **České společnosti pro trombózu a hemostázu ČLS JEP**, a zrekapituloval: „Ke zpomalení toku žilní krve např. přispěje upoutání pacienta na lůžko nebo znehybnění dolní končetiny po úrazu. Ke zvýšení krevní srážlivosti pak nádorová onemocnění, záněty, infekce, některé léky nebo kouření, rozsáhlé operace, těhotenství a šestinedělí nebo vyšší věk. A k protrombotickým změnám cévní stěny přispívá aktivace nebo poškození endotelu např. poraněním nebo prorůstáním nádoru, arteriosklerotickými změnami tepen nebo přítomností umělých materiálů uvnitř cév, jako jsou katetry nebo stenty.“

Jak uvedla **doc. MUDr. Debora Karetová, CSc.**, předsedkyně **České angiologické společnosti ČLS JEP**, nejzávažnějším žilním onemocněním je hluboká žilní trombóza, která s sebou kromě možnosti plicní embolie nese také riziko vzniku tzv. posttrombotického syndromu. V důsledku nedostatečného průtoku krve a jejího městnání dochází k překrvení a otokům postižené končetiny, změnám na kůži a v podkožním tuku a ke vzniku vředů na dolní končetině (běrcových vředů). Souhrnně se tento stav označuje také jako chronická žilní nedostatečnost.

Záznam ke zhlédnutí

www.cls.cz/tiskove-konference-a-cluby-cls-jep/9-10-2024-tiskova-konference-cls-jep-svetovy-den-trombozy-na-pamet-prof-rudolfa-virchowa-13338

Z HISTORIE

Rudolf Ludwig Karl Virchow

Německý lékař a politik (13. října 1821, Schivelbein, dnes polský Świdwin – 5. září 1902, Berlín)

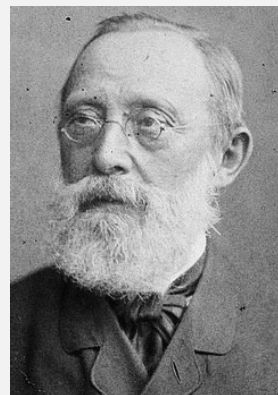
Nastoupil do nemocnice Charité, jako asistent Roberta Froriepa pracoval na výzkumu zánětu žil a studoval chorobný vývoj bílých krvinek, který nazval leukemií. V roce 1847 se habilitoval pro patologickou anatomii a na vlastní žádost odešel z vojenské služby. V roce 1848 se Virchow aktivně zapojil do březnové revoluce v Berlíně na straně Demokratů a po její porážce musel místo v nemocnici opustit.

Útočiště našel na Lékařské fakultě univerzity ve Würzburgu, která mu nabídnula místo profesora patologické anatomie. Roku 1856 byl povolán zpět do Berlína do funkce profesora a ředitele nově zřízeného ústavu pro patologickou anatomii. O dva roky později uveřejnil novou koncepci patologických dějů v knize *Buněčná patologie*, která patří k milníkům vývoje medicíny.

Kromě toho se zasloužil o prohloubení poznatků o chorobách kardiovaskulárního systému. Některé práce věnoval problematice trombotických a embolických příhod. Na základě vlastních experimentálních prací objasnil patogenezi zánětlivých procesů. Faktory ve vývoji trombózy se později staly známými jako Virchowova triáda. Zabýval se také antropologií. Na základě výzkumu šesti milionů německých dětí dospěl k závěru, že tělesná stavba a zdatnost jsou výsledkem životních podmínek a nikoli příslušností k nějaké rase. Ostře kritizoval v té době se rodící rasové teorie.

V šedesátých letech 19. století se Virchow znovu zapojil do politiky. V roce 1861 založil *Deutsche Fortschrittspartei* (Německou pokrokovou stranu) a stal se pruským poslancem. V roce 1870, během německo-francouzské války, organizoval nemocniční vlaky, s nimiž sám cestoval na frontu, a nechal postavit kasárenské nemocnice na *Tempelhofer Feld*. Od roku 1884 se jako člen parlamentní skupiny Německé liberální strany věnoval zejména zřízení státní základní lékařské péče. Jeho ostré diskuse s konzervativním Bismarckem málem vyústily v souboj. V Reichstagu setrval do roku 1893, kdy se stal rektorem berlínské univerzity.

V lednu 1902 jel na přednášku do Geografické společnosti, při vystupování z tramvaje uklouzl a zlomil si krček stehenní kosti. V květnu absolvoval lázeňský pobyt v Teplicích, ale osm měsíců po nehodě, 5. září 1902 zemřel. Navzdory tomu, že byl pro vládní moc rebellem, dostalo se mu státního pohřbu.

(Zdroje: Velký lékařský slovník a internetová encyklopedie Wikipedie)

TISKOVÁ KONFERENCE

V důsledku osteoporotické zlomeniny umírá více žen než na karcinomu prsu

Na 20. říjen připadá každoročně Světový den osteoporózy – systémového metabolického onemocnění skeletu charakterizovaného poklesem kostní minerální hustoty, porušením mikroarchitektury kosti, snížením kvality kostní tkáně a zvýšeným rizikem fraktur. Někdy se jí přezdívá „tichý zloděj kostí“, protože se dlouho rozvíjí nenápadně a prakticky bez příznaků. Mezitím dochází k „řídnutí“ kostní tkáně – v kostech se vytvářejí póry, dochází k úbytku vápníku a jiných minerálů, kost ztrácí svou pružnost a stává se lomivou. Až později se mohou dostavit bolesti zad (např. při delším stání) a nahrbení. Často je ale prvním projevem osteoporózy až zlomenina při minimálním vnějším podnětu, např. při běžném pádu nebo zvednutí těžšího břemene (tzv. nízkotraumatická zlomenina), především obratlů, předloktí a krčku stehenní kosti.

Osteoporóza představuje jednu z nejčastějších metabolických chorob, její výskyt stoupá se zvyšujícím se věkem populace, a bude tedy narůstat i nadále. V rozvinutých zemích trpí osteoporózou asi 7–8 % obyvatel, to představuje v ČR až 3/4 milionu nemocných. Z tohoto počtu jich je rozpoznáno a léčeno jen 10–20 %.

Rozsáhlá studie Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR (ÚZIS) a Společnosti pro metabolická onemocnění skeletu ČLS JEP (SMOS), která probíhala v letech 2016–2020, sledovala výskyt čtyř typů zlomenin – krčku stehenní kosti, páteřních obratlů, předloktí a pažní kosti u osob ve věku nad 50 let. V průměru bylo potvrzeno 70 000 zlomenin ročně, z toho bylo cca 20 000 fraktur krčku stehenní kosti.

„Je-li v ČR ročně 20 000 fraktur krčku stehenní kosti, pak u nás dochází v důsledku osteoporózy k jedné této zlomenině každých 30 minut,“ uvedl na tiskové konferenci 24. října **prof. MUDr. Vladimír Palička, CSc.**, předseda **Společnosti pro metabolická onemocnění skeletu ČLS JEP**, a dále pokračoval: „Do roka od zlomeniny krčku stehenní kosti umírá až 32 % pacientů, to v ČR znamená asi 6000 zemřelých, tedy 15–17 lidí každý den!“ Jen pro srovnání – v důsledku rakoviny prsu ročně zemře přibližně 1700 žen, na rakovinu prostaty ročně zemře asi 1400 mužů.

Ve spolupráci Společnosti pro metabolická onemocnění skeletu ČLS JEP, Sdružení praktických lékařů ČR, Sdružení soukromých gynekologů ČR a Všeobecné zdravotní pojišťovny ČR byl 1. dubna 2023 zahájen Populační program časného zachytu osteoporózy v ČR. U lékaře primární péče může být zároveň rychle zahájena účinná léčba, kterou lze osteoporózu zastavit a zlomeninám do budoucna předejít.

Záznam ke zhlédnutí

www.cls.cz/aktuality/24-10-2024-tiskova-konference-cls-jep-na-tema-osteoporoticke-zlomeniny-13389

HARMONOGRAM NADCHÁZEJÍCÍCH TISKOVÝCH KONFERENCÍ odborných společností ČLS JEP v Lékařském domě v Praze

27. listopadu od 10:00 hod.

Česká společnost refrakční a kataraktové chirurgie ČLS JEP

11. prosince od 10:00 hod.

Česká společnost paliativní medicíny ČLS JEP

Tiskové konference můžete nově sledovat i on-line na www.purkynka.online

POZVÁNÍ NA XLII. SETKÁNÍ CLUB JEP

Historie výživy aneb co jedli lidé dříve a co dnes

Zveme vás ve středu 6. listopadu od 17:00 hodin do Lékařského domu, Sokolská 31, Praha 2, na další z Clubů JEP. Prof. MUDr. Štěpán Svačina, DrSc., a doc. MUDr. Roman Šmucler, CSc., budou se svými hosty besedovat o výživě a podvýživě dávných populací, o víně, oleji a chlebu jako základu antické řecké a římské kuchyně, o vaření v černých kuchyních středověku a zrodu prvních kuchařských celebrit, o závodním stravování, plánovaném hospodářství a „haute cuisine“ v socialistickém Československu i o současných výživových doporučeních.

Pozvání přijali doc. PhDr. Martin Franc, Ph.D., z Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, prof. Ing. Jana Dostálová, CSc., z VŠCHT, prof. MUDr. Václav Smrčka, CSc. doc. Mgr. Karel Černý, Ph.D., a doc. PhDr. Tomáš Alušík, Ph.D., z Ústavu dějin lékařství a cizích jazyků 1. LF UK a prof. RNDr. Martin Mihaljevič, CSc., z Ústavu geochemie, mineralogie a nerostných zdrojů Přírodovědecké fakulty UK.

Přímý přenos sledujte 6. 11. od 17:00 hod. on-line

K osobní účasti v Lékařském domě se prosím registrujte v sekretariátu ČLS JEP (tel. 224 266 223)

www.purkynka.online/

XL. SETKÁNÍ CLUB JEP

Hippokratova přísaha: historie a současnost

Hippokratovu přísahu si jako novináři píšící o zdravotnictví bereme do pera velmi často – ale co o ní vlastně víme? Jak vznikl její text, co měla řešit a jak platila ve starověku a středověku, kdy se její text vrací do medicíny a jaký k ní mají vztah současné lékařské sliby v ČR? O otázkách lékařské etiky kdysi a nyní s prof. MUDr. Štěpánem Svačinou, DrSc., a doc. MUDr. Romanem Šmuclerem, CSc., 16. října diskutovali prof. PhDr. Petr Svobodný, Ph.D., ředitel Ústavu dějin UK a Archivu UK, doc. Mgr. Karel Černý, Ph.D., přednosta Ústavu dějin lékařství a cizích jazyků 1. LF UK, doc. MUDr. Jaromír Matějka, Ph.D., Th.D., LL.M., přednosta Ústavu humanitních studií 1. LF UK, doc. Mgr. Sylva Fischerová, Ph.D., z Ústavu řeckých a latinských studií Filozofické fakulty UK a JUDr. Jan Mach z právní kanceláře České lékařské komory.

Záznam ke zhlédnutí

www.youtube.com/watch?v=yNfQj4n1jGY

XL. JUBILEJNÍ SETKÁNÍ CLUB JEP

Jaká bude medicína za 30 let aneb Quo vadis, medicina?

Že bude v mnohém jiná, o tom není sporu. Je jen otázkou, zda se na změně bude dominantně podílet umělá inteligence, robotika, nanotechnologie a čipy v lidském těle nebo něco jiného.

Možná se cílenou prevencí změní spektrum nemocí v populaci a některé medicínské obory proto nakonec zaniknou. S prof. MUDr. Štěpánem Svačinou, DrSc., a doc. MUDr. Romanem Šmuclerem, CSc., o tom hovoří ti, kteří mají technologie budoucnosti nezřídka v rukou již dnes – prof. MUDr. Miloš Táborský, CSc., přednosta I. interní kardiologické kliniky LF UP a FN Olomouc, prof. MUDr. Milan Macek, DrSc., přednosta Ústav biologie a genetiky 2. LF UK, pplk. doc. MUDr. Martin Májovský, Ph.D., z Neurochirurgické a neuroonkologické kliniky 1. LF UK a ÚVN v Praze, doc. MUDr. Ondřej Volný, Ph.D., předseda České společnosti pro umělou inteligenci a inovativní digitální technologie v medicíně ČLS JEP a prof. MUDr. Petr Štádler, Ph.D., primář oddělení cévní chirurgie Nemocnice Na Homolce, Praha.

Záznam ke zhlédnutí

www.youtube.com/watch?v=J5WRK0gwRz8

HARMONOGRAM NADCHÁZEJÍCÍCH SETKÁNÍ CLUB JEP

6. listopadu od 17:00 hod.

Historie výživy aneb co jedli lidé dříve a co dnes

4. prosince od 17:00 hod.

Jak se mění a bude měnit výuka na lékařských fakultách

Přímé přenosy ze setkání Club JEP sledujte on-line na www.purkynka.online.

K osobní účasti v Lékařském domě se prosím registrujte v sekretariátu ČLS JEP (tel. 224 266 223)

Témata pro rok 2025 (termíny budou upřesněny)

- Patologické nálezy z výzkumu českých kostnic a pozůstatků českých osobností
- O smyslu českých dějin a českých hodnotách
- Co dokážou v budoucnu zobrazovací metody
- Co natočili američtí filmaři v Sudetech v květnu 1938
- Historie Ekofilmu a filmů o přírodě
- Extrémně drahá léčba – konflikt etiky a ekonomiky v medicíně
- Lékař jako rodič

ČLS JEP Newsletter-Media

Ročník 1 • Číslo 3 • Říjen 2024

K odběru ČLS JEP Newsletter-Media se můžete přihlásit na e-mailové adrese czma@cls.cz